

Kvinner og Forsvaret i et viktig jubileumsår

Taler

Anne-Grete Strøm-Erichsen

Dato

31 januar 2013

Sted

Akershus festning, Oslo

Omstendigheter

Årsmøte og seminar ved Nettverk for kvinnelig befall

1 Kjære alle sammen,

Det er veldig hyggelig for meg å være til stede under åpningen av dette årsmøtet. Rekordstor deltakelse sies det. Både unge og eldre offiserer, både kvinner og
5 menn. Det forteller meg at kvinner i Forsvaret engasjerer og at det opptar mange.

Her er samlet både rollemodeller og de som ennå er tidlige i sine karrierer. Det er nettverkets fremste adelsmerke - at det bygger en bro mellom dem som har stått
10 i kampen lenge og de som i dag går i front. Det inspirerer og det skaper entusiasme om en felles viktig sak.

Alle kampsaker må ledes fram av noen sterke mennesker. Noen som våger å utfordre det etablerte. Blant oss i dag er foregangskvinner. Jeg ser kvinner som
15 har tatt modige steg inn i et tradisjonelt mannsdominert yrke. Og jeg ser kvinner som skal ta arbeidet videre i det jeg tror kommer til å bli et viktig år.

Jeg kommer hit i dag med to viktige budskap.

20 Mitt første er at vi skal fortsette å være ambisiøse i vår felles sak. I 2013 skal vi hedre dem som for 100 år siden kjempet fram stemmerett for kvinner. Vi skal i et år som dette minne hverandre på hva dette har betydd for utviklingen av det moderne Norge. Og vi skal la oss inspirere.

25 Mitt andre budskap er at fornyelse og forbedring av Forsvaret handler også om at vi må tenke nytt om menneskene i vår organisasjon. Vi må ta vare på og utvikle kompetansen vi i dag besitter for å sikre at vi er gode i morgen. Dette

30 handler om mange ting. Det handler ikke minst om å kunne trekke på de beste hodene i hele den norske befolkning.

Ja, min påstand er at dette henger nøye sammen. Flere kvinner i Forsvaret er en selvfølge. Men det er også slik at vi skaper et bedre forsvar med både menn og kvinner i vår organisasjon.

35

I et år som dette skal vi derfor se bakover og vi skal se framover. Vi skal hente inspirasjon og idékraft. La meg starte med å si noen ord om den gang da demokratiet kom til vårt land.

40 Kvinners kamp for likestilling i det norske samfunn er en beretning om de få som kjempet fram mye på vegne av mange. Det er ikke minst disse vi i år skal hedre - de tålmodige kvinnesaksforkjempere som aldri ga opp.

45 Stemmerett. Rett til utdanning. Selvbestemt abort. Barnehager og fødselspermisjoner. Ikke noe av dette kom av seg selv. Også her gikk pionerene foran.

En av de første og største var Fernanda Nissen. Fernanda var med og kjempet frem stemmerett i 1913. Hun var fra borgerskapet, men tok de fattige og
50 stemmeløses parti. Derfor lot hun seg allerede i 1889 engasjere i fyrstikkarbeiderskenes vanskelige arbeidsvilkår. Hun meldte seg inn i Arbeiderpartiet, det var kontroversielt og hun var en av få aktive kvinner i partiet. Fernanda talte alenemødrenes sak, og hun stod opp for trygg prevensjon, kvinnesak, og kampen for kvinners stemmerett.

55

Fredrikke Marie Qvam var en annen pioner. Hun var formann i Norsk Kvindesagsforening og ble omtalt som «Korridorenes dronning». En av hennes måter å nå fram på var å kontakte kvinnene til de rikeste mennene. Nettverk var viktig også den gangen.

60

Begge forsaket de mye. Og begge viste de stort mot ved at våget å rokke ved en etablert samfunnsordning. For mer likestilling mellom kvinner og menn, og mer likestilling mellom fattig og rik.

65 En utrettelig motstander av kvinnelig stemmerett, utviste en rørende raushet og omsorg for oss kvinner. Faktisk så han seg selv som mer ridderlig enn mennene

som var for allmenn stemmerett. Ja, hans ønske var jo tross alt å spare kvinnene fra livets hardeste konflikter. Det var og forble mennenes samfunnsoppgave.

70

Kanskje ikke så rart at det tok tid. Ja, nesten 30 år tok det fra kvinnelig stemmerett ble satt på Stortingets dagsorden for første gang.

Så kom den historiske junidagen i 1913.

75

Det er jo ikke vanskelig å forstille oss hvordan det må ha vært endelig å vinne fram. Qvam ble sendt til Ungarn i 1913, som regjeringens utsending til Den internasjonale stemmerettighets allianse 7. kongress.

80 Hun var der for å inspirere andre. Fra talerstolen lød det:

«Vi er glade og stolte over, at vort Lands Mænd har havt saa megen Tiltro til Kvindernes Fædrelandskjærlighed og Almenaand, at de har git os de samme Rettigheder, som de selv har».

85

Ja, det var en annen tid. I dag vet vi at Norge, relativt sett i forhold til andre land, er et mye mer likestilt samfunn. En av de aller mest spennende tingene vi kan fortelle fra vår egen erfaring er at likestillingen, ikke bare prinsipielt er viktig. Den er faktisk også grunnlaget for vår rikdom.

90

Det er altså ikke bare slik at det er hyggelig å drive med likestilling, at det er riktig og rettferdig. Det er rett og slett god nasjonaløkonomi.

Min gode kollega Sigbjørn Johnsen har dokumentert at forskjellen mellom

95 kvinners yrkesdeltakelse i Norge og gjennomsnittlig kvinnelig yrkesdeltakelse i OECD-landene, selve verdien av alt dette, er større enn verdien av all oljen og gassen vi har pumpet opp og alt som er igjen.

Ja, kjære kvinner, vi er altså mye mer «verdt» enn olje.

100

Dette er den gode historien. Den er viktig og vi skal la oss inspirere av denne i jubileumsåret 2013. Og når vi ser framover.

På en dag som dette må vi likevel ta innover oss følgende: Der kvinnene av 1913

105

kunne inspirere andre utenfor våre grenser, har vi fortsatt en jobb å gjøre her

hjemme. Ja, andelen kvinner som tjenestegjør eller er ansatt i det norske forsvaret, plasserer oss statistisk sett i nedre halvdel, både i Europa og i NATO.

110 Og dette til tross for at det helt siden slutten av 1980-årene vært et politisk mål å øke kvinneandelen i Forsvaret. Vi vet at Stortinget i 1976 ga kvinner adgang til befalsutdanning og i 1983 samme adgang som menn til å avtjene verneplikten.

115 I 1984 vedtok Stortinget full yrkesmessig likestilling mellom menn og kvinner i Forsvaret. Lovverket har altså vært på plass lenge. Det er altså lenge siden man nedkjempet de formelle barrierene.

Ser vi litt rundt oss, ser vi at yrker som tidligere har vært sterkt mannsdominert, har andelen kvinner økt betraktelig de siste 20-30 årene. Politiet har en
120 kvinneandel nå på ca. 40 %. I opptaket til Politihøgskolen ligger andelen kvinner nær 40 %.

Jeg skal ikke her gjenta vår egen statistikk. Den kjenner vi godt. Det er samtidig viktig å slå fast: I dag er det ingen typer stilling i Forsvaret som ikke kvinner kan
125 ha. Vi har kvinnelige kampflyvere. Vi har kvinner som kontingentledere i Afghanistan. Verdens første kvinnelige ubåtkaptein sitter så vidt jeg vet i salen i dag og er sjef over ikke én, men alle Sjøforsvarets ubåter. Faktum er at vi har brutt mange barrierer også i Forsvaret.

130 Men likevel, vi hadde forventet oss mer. Til tross for mange år med omfattende planer og målsettinger, er det fortsatt langt fram.

Fra de siste månedene etter at jeg kom tilbake til denne statsrådsposten, har jeg følgende to bilder jeg vil dele med dere.

135 Det første bildet er et møte med et forsvar som har gjort svært mye i å tilrettelegge for at både kvinner og menn kan tjenestegjøre ved ulike avdelinger. Jeg har sett avdelinger i Indre Troms og andre steder som har gjort svært mye for at tjenestestedet er godt tilrettelagt for kvinner. Det er skjedd en markant
140 framgang siden sist jeg var forsvarsminister. Dett arbeidet skal vi anerkjenne.

Det er også noe annet som er viktig: Det er en bred oppslutning, i fra vernepliktige til forsvarssjef, om at vi trenger flere kvinner i Forsvaret. De store undersøkelsene bekrefter også dette.

Mitt andre bilde er fra en kald januarmorgen på Sessvollmoen. For knappe to uker siden. Jeg var her for møte dem som gjennomgår siste seleksjon før de går i gang med sin førstegangstjeneste. Soldatinnrykk for en av bataljonene i Indre Troms. Motivert, spent og kunnskapstørst norsk ungdom. En god morgen for en forsvarsminister. Den kunne likevel vært bedre. Fordi antallet kvinner som dro nordover var bare 9 av 115.

Vi vet at dette varierer. Januar, eller midten av et studiesemester, er den tiden da færrest kvinner møter til disse opptakene. Vi skal huske på det at unge jenter stor sett planlegger sin yrkeskarriere tidligere enn gutter. Allerede i femtenårs alderen sies det. Mellom to semestre, er det derfor færre kvinner til stede en kald vintermorgen på Sessvollmoen.

Kvinner og unge jenter trenger å vite mer om Forsvaret. Forsvarets nye mediekampanje er viktig. Slik når vi nye målgrupper. Og slik lager vi en fortelling om Forsvaret som også jenter kan kjenne seg igjen i.

Konferanser som dette er også viktige. Det handler om å holde fast med dem vi har. Om å motivere hverandre og å lære av hverandres erfaringer. Den tar opp tema som angår kvinner. Som livslang yrkeskarriere i Forsvaret og de gode rollemodeller.

Det dreier seg tross alt om vesentlige sider ved vårt fremtidige forsvar. Og det handler om å sikre at vår sektor er konkurransedyktig i et fremtidig arbeidsmarked. At vi evner å rekruttere de beste - fra hele befolkningen.

Det er utviklingstrekk som vi har satt på dagsorden gjennom det vi har kalt kompetansereformen for forsvarssektoren. La meg avslutningsvis si litt om dette arbeidet med et særlig blikk på behovet for flere kvinner i Forsvaret.

Vårt innsatsforsvar løser i dag meget varierte og utfordrende oppgaver hjemme og ute. Vi leverer solid i dag fordi vi gjorde de rette tingene i går. Det er essensen i de siste ti års forsvarsomstilling.

Derfor har vi et tidsriktig og fleksibelt innsatsforsvar. Vi har et forsvar med rasjonell struktur og moderne teknologiske plattformer. Vi har ansatte med høy og relevant kompetanse. Vi har et forsvar med høy operativ evne.

Utviklingen rundt oss forteller at fremtidens gullstandard ligger i evnen virksomheter har til å tiltrekke, beholde, videreforedle og anvende kompetanse. Dette angår også oss.

190 Derfor må vi starte i dag med å legge grunnlaget for å sikre at vår sektor er konkurransedyktig i et fremtidig arbeidsmarked. Det er avgjørende for at vårt innsatsforsvar skal fortsette å levere.

Vi må se etter nye muligheter for å rekruttere medarbeidere fra et bredere
195 segment i samfunnet. Vi har behov for spesialister. Mange av disse finner vi i det sivile arbeidsmarkedet.

Det betyr at vi må bli bedre på å utnytte den arbeidskraften som høyt
utdannende kvinner representerer. Vi skal ha flere kvinner i uniform og vi skal
200 ha flere kvinnelige spesialister der uniform ikke er påkrevd. Vi må kort sagt bli mer fleksible når vi ansetter.

Dette handler også om å kunne tenke nytt om hvordan vi setter sammen ulike
typer kompetanse i en moderne organisasjon.

205 I møte med moderne teknologi, stilles det høye krav til systemtenkning, strategi og gruppedynamikk. Derfor trenger vi økt mangfold i utdanning, bakgrunn og evner. Og vi trenger fremfor alt en bedre balanse mellom kjønnene.

210 Som alle andre, opplever Forsvarets ansatte ulike livsfaser. Noen er småbarnsforeldre, noen har familie med to karrierer, og noen opplever en krevende pendlertilværelse.

Forsvaret er i dag ikke bare lokalisert på færre steder i landet. Forsvaret er også til
215 stede i deler av landet som er viktig for vår forsvarspolitik, men der annen sysselsetting kanskje er lav. Det må være slik i et langstrakt land som Norge. Det betyr at vi må styrke vår satsning på familie- og personellpolitikken. Forsvaret skal være en forutsigbar arbeidsgiver.

220 Samtidig skal vi huske på at ansatte med høy utdanning motiveres sjelden av lønn alene. Vi skal bygge en organisasjon med gode utviklingsmuligheter, kultur for tilbakemeldinger og et givende samarbeid med kolleger.

225 Vi må også tørre å stille noen vanskelig spørsmål. Radikal kvotering, ikke lenger av menn, men av kvinner er et av disse. Her er det mange og delte meninger. Et annet er differensierte opptakskrav i forhold til ulike funksjoner og roller. Det gjør vi allerede i dag. Skal vi gjøre det enda mer?

230 «Tenke først, handle siden», heter det i ordtaket. Vi gjør begge deler. Siden 1984 har Forsvaret initiert 199 ulike tiltak for å øke kvinneandelen. Bak oss har vi flere handlingsplaner og én Stortingsmelding. Samtidig må vi erkjenne at vi kommer til kort.

235 Kompetanseformen tilbyr ingen mirakelkur. Den peker likevel ut en retning som jeg tror er viktig også for kvinner i Forsvaret. Vi skal være utålmodige. Og vi skal være ambisiøse. Fordi det angår vårt fremtidige forsvar.

Kjære alle sammen,

240

En viktig sak del av kompetansereformen handler altså om hvordan vi kan rekruttere flere kvinner til Forsvaret. Her vil spørsmålet om kjønnsnøytral verneplikt stå sentralt.

245 Jeg er ikke bekvem med å ha en samfunnsordning som er stikk i strid med all utvikling vi ser rundt oss. Derfor ønsker jeg at bred debatt om dette skal ledsage Stortingsmeldingen om kompetansereformen.

250 Jeg ønsker en slik debatt fordi det er mange ulike hensyn som skal veies. Og det er en så pass stor reform i det norske samfunnet, at den må utredes og begrunnes grundig. Vi skal blant annet høste lærdom fra pliktig sesjonsordning som vi innførte i 2010.

255 La meg til slutt si følgende: kampen for likestilling, er ikke kun en kamp for kvinners rettigheter. Det er mye større enn det. Det er selve kampen for et virkelig demokrati.

I dag er Norge et av verdens mest likestilte land. Takket være kvinner som Fernanda og Fredrikke.

260

100 år etter er vår felles kampsak flere kvinner i Forsvaret. Ikke bare fordi det er

tale om like rettigheter. Men fordi det vil sikre et best mulig forsvar for
fremtiden. Sammen skal vi ta Forsvaret videre - sammen skal vi ta Norge videre.

265

Takk for oppmerksomheten.

Kilde

www.regjeringen.no

270

Emner

Forsvar, Forsvarspolitik, Innlegg, Kvinner, Kvinnesak, Likestilling, Militæret, Årsmøtetale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kvinner-og-forsvaret-i-et-viktig-jubileumsar>

275

280

285

290

295

300